

Севрук В. Г.,
доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0003-3444-9706

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.3-4/123-132>

УДК 343.985:343.341:343.237

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ТА ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯКІ СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

Анотація. Аналіз досліджуваної наукової проблематики щодо розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, наразі зумовлює необхідність подальшого дослідження етнічної злочинності в Україні та світі загалом. Формування українською державою багатовекторного механізму протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, не можливе без розуміння сутності цієї проблеми, відповідних законодавчо закріплених понять і класифікації та виокремлення рис організованої етнічної злочинності, що мають важливе практичне значення для роботи правоохоронних органів та держави, а головним ефективним фактором такої діяльності виступає гарантування безпеки громадянам і цілісності держави від злочинних посягань організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі. Констатовано, що нині серед вітчизняних вчених відсутні комплексні дослідження організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі. Однак такі комплексні дослідження відсутні і у європейських та американських дослідників. Хоча в останніх є позитивні поодинокі зрушення у цій сфері. Основна увага і зусилля дослідників приділені саме широкомасштабним організованим етнічним групам. Значення нашої наукової розвідки насамперед полягає у тому, щоб на практиці правоохоронним органам, які займаються протидією організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, була можливість мати уявлення про це негативне явище.

Мета статті: дослідити окремі проблемні питання, які виникають під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, та запропонувати шляхи їх вирішення.

Наголошено, що кількість вчинених злочинів представниками етнічних меншин у нашій державі залишається стабільно значною. Визначено, що такі етнічні групи формуються на основі національної та кланової спорідненості, традицій і звичаїв, їм властива спеціалізація за окремими видами злочинів. Показано, що розслідування злочинів, які вчиняють організовані групи та злочинні організації, сформовані на етнічній основі, потребує специфічних підходів, що мають враховувати їхні національні (етнічні) психологічні особливості. Автор статті визначає конкретні напрями, які мають сприяти вирішенню проблеми підвищення ефективності розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами й злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Ключові слова: розслідування, етнічна злочинність, організовані групи, сформовані на етнічній основі, злочинні організації, сформовані на етнічній основі, негласні слідчі (розшукові) дії.

Постановка проблеми. Одним із напрямів впливу на злочинну поведінку організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, є намагання створити ефективну систему протидії вчиненню ними злочинів, яка б охоплювала комплекс заходів соціального, організаційного, правового й фінансового характеру, спрямованих на зміцнення безпеки й порядку в суспільстві. Тому, варто зауважити, що численні злочинні групи, що організаційно сформовані на етнічній основі, вимагають особливих організаційних і тактичних дій під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Відповідно, розслідування будь-яких злочинів повинно ґрунтуватися на узагальненій слідчій практиці, у поєднанні з використанням апробованих криміналістичних рекомендацій та наукових знань. Наявні наукові напрацювання розкривають значну кількість питань з цієї проблематики¹.

Розслідування може бути як простим, так і складним. Просте розслідування ґрунтується на особистому досвіді слідчого, що керується стереотипами успішного ведення кримінального провадження. Складне – коли слідчому бракує такого досвіду. На думку 85 % опитаних слідчих Національної поліції України, в Україні є етнічна організована злочинність, інші 10 % зазначили, що ні, та лише 5 % вказали, що важко відповісти на це запитання. Кількість слідчих працівників, які мають практичний досвід роботи щодо розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, становить 45 %, а 55 % – не мають такого практичного досвіду. Більшість опитаних слідчих НП України наголошують на відсутності розробок з методики розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, в науковій літературі (95 % слідчих). Відповідно, 90 % опитаних вважають за потрібне формування окремої методики розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним із питанням розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і, зокрема, злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені в різних галузях, зокрема О. О. Байов, Б. Ю. Бистрицький, В. В. Босенко, Д. Є. Завідонов, В. М. Матвійченко, А. В. Науменко, В. В. Ніжнов, М. А. Погорецький, М. В. Підбоячний, В. В. Проскурнін, В. В. Ремський, В. Г. Севрук, М. Т. Сінетар, Ю. О. Сидоренко, І. С. Стіхарна, М. О. Торохтін та ін.

Мета статті: дослідити окремі проблемні питання, які виникають під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі та запропонувати шляхи їх вирішення.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Сучасна організована злочинність становить небезпеку не лише національним інтересам окремих держав, а й пряму загрозу міжнародній безпеці, набуваючи транснаціонального характеру. Особливу небезпеку організована злочинність

¹ Б. Ю. Бистрицький, Криміналістична характеристика грабежів, учинених неповнолітніми (особа злочинця) (2013) 2 Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ 251–258.

утворює для країн із нестабільною соціально-політичною та економічною обстановкою, що знаходяться у стані економічної і політичної трансформації до яких належить й Україна.

Проникаючи в органи законодавчої влади й державного управління, у правоохоронні та судові установи, організована злочинність лобіює у них свої злочинні інтереси, посягаючи на цілий комплекс найбільш значимих соціальних цінностей, таких як: життя і здоров'я, честь і гідність, моральність і духовність, недоторканність і безпека людини, суспільства і держави, приватна, суспільна і державна власність, громадський порядок тощо¹

Досудове розслідування як правило розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, затримання особи – учасника організованого етнічного угруповання чи такої групи осіб, яка вчинила злочин, а також за переданими слідчому матеріалів оперативним підрозділом щодо виявлення злочину, що вчинений організованою групою чи злочинною організацією, яка сформована на етнічній основі².

Як слушно зазначається у наукових джерелах, з відкриттям кримінального провадження за КПК 1960 р. починався новий етап, у якому приймали участь оперативно-розшукові підрозділи – оперативно-розшукове супроводження розслідування кримінального провадження та її судового розгляду, який здійснюється з метою здобування оперативної інформації для розкриття злочинів, виявлення й оперативного документування всіх епізодів злочинної діяльності особи чи групи осіб, відносно яких відкрито кримінальне провадження, а також усіх співучасників злочинної діяльності,

встановлення осіб, які можуть бути свідками у кримінальному провадженні, розсекречування матеріалів ОРД для використання їх як доказів у кримінальному провадженні, здійснення негласних слідчих (розшукових) заходів на виконання доручень слідчого, вказівок прокурора, ухвали суду у кримінальному провадженні, захисту осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, якщо виникає реальна загроза їхньому життю, здоров'ю, житлу, майну, а також працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю цих працівників, для створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; встановлення оперативним шляхом місцезнаходження майна, цінностей, коштів, здобутих у злочинний спосіб, а також іншого майна, цінностей та коштів, що належать особам, які притягуються до кримінальної відповідальності, з метою забезпечення можливої конфіскації для відшкодування завданих збитків; оперативного контролю за місцезнаходженням підозрюваних та обвинувачених за кримінальним провадженням; запобігання можливому негативному впливу зв'язків об'єктів ОРС на хід розслідування кримінального провадження; ужиття заходів щодо усунення причин і умов, які сприяли вчиненню злочинних дій об'єктами кримінального провадження³.

Проведення негласних слідчих (розшукових) дій за чинним кримінальним процесуальним законодавством України вправі проводити слідчий, який здійснює досудове розслідування, або за дорученням слідчого – уповноважені оперативні підрозділи. У чинному КПК України підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій детально вре-

¹ М А Погорецький, Організована злочинність в Україні: тенденції розвитку та заходи протидії (2007) 16 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 99–110; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.

² М А Погорецький, Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання (2015) 1 *Вісник кримінального судочинства* 93–103.

³ М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.

гуюльовано ст. ст. 246–275. Недотримання встановленого законом порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій буде мати своїм наслідком визнання судом недопустимими зібраних у такий спосіб доказів¹.

Однак, як свідчить аналіз практики, проведення негласних слідчих (розшукових) дій у процесі розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, доручається саме оперативним працівникам.

Так, 67 % опитаних працівників оперативних підрозділів та 89 % опитаних слідчих НП України вважають, що необхідним є оперативне супроводження кримінального провадження оперативним працівником, який виявив злочини, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, до винесення вироку суду.

Більш детально питання проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їхніх результатів у кримінальному провадженні регулює Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їхніх результатів у кримінальному провадженні, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/516/936/1687/5².

Зокрема, у п. 1 розділу V Інструкції зазначається: «Оперативний супровід досудового розслідування забезпечуєть-

ся з моменту створення слідчо-оперативної групи і до ухвалення судом вироку або постановлення ухвали, які набрали законної сили, або у разі закриття кримінального провадження»³.

Відповідно, працівники оперативних підрозділів НП України у змозі надавати дієву допомогу слідчим у процесі розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. На жаль, після відкриття кримінального провадження помітно знижується активність з боку оперативних працівників щодо сприяння слідству у встановленні складних, часто заплутаних і багатоепізодичних фактів вчинення злочинів організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Навіть заплановані на початковому етапі узгоджені слідчі (розшукові) дії часом виконуються неповністю, що, природно, впливає на якість зібрання і закріплення доказів. Опитування працівників оперативних підрозділів НП України підтвердило, що 88 % респондентів вважають незадовільним розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, а можливості оперативного працівника у розслідуванні використовуються вкрай недостатньо.

Нині досить дієвою негласною слідчою (розшуковою) дією залишається контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України). Ця негласна (слідча) розшукова дія проводиться в таких формах: контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

Сутність контрольованої поставки та оперативної закупки полягає у здійс-

¹ М А Погорецький, Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні (2013) 1 *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* 270–277; М А Погорецький, Д Б Сергеева, Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення (2014) 2 (33) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 137–141.

² А М Орлеан, В В Касько, О В Пустова, Н М Ахтирська, О А Шаповалова та ін., Навчальний посібник для суддів з питань судового провадження у кримінальних справах щодо торгівлі людьми з метою експлуатації праці / Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні (Київ, Фенікс, 2014) 160.

³ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 № 575.

ненні «фіктивної» угоди купівлі-продажу з особою, підозрюваною у вчиненні злочину. Завдяки оперативній закупівлі, можна отримати фактичні дані про події, час, місце, спосіб підготування або вчинення злочину, всіх співучасників, свідків, знаряддя злочину та інші обставини, що підлягають доказуванню. А спеціальний слідчий експеримент полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою під час протигидії розслідуванню¹. Також проведення цієї НС(Р)Д дає змогу встановити ефективний контроль за діями підозрюваного та перевірити його дійсні наміри щодо вчинення злочину саме шляхом створення певних умов в обстановці, в якій діє винна особа, необхідних для ефективного документування. Ця обстановка як частина матеріального середовища, окрім певної ділянки території та сукупності різних предметів, також включає в себе поведінку учасників події, психологічні взаємовідносини та взаємодію між ними. Умовами, що вводяться до обстановки та полегшують документування злочинної діяльності підозрюваного, можуть бути предмети чи об'єкти-пастки, заздалегідь ідентифіковані (помічені), або несправжні (імітаційні) засоби, спеціально виготовлені речі та документи². При проведенні зазначених процесуальних дій важливо не допустити провока-

ції, що потягне за собою недопустимість доказів³.

Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України).

Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації у сфері міжнародного студентського обміну має враховувати специфіку організованої злочинної діяльності⁴ етнічних груп.

Проведеним опитуванням слідчих працівників НП України встановлено низку проблем, що виникають під час виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, які сформовані на етнічній основі:

- відрізняються спеціалізацією (спрямованістю) (спеціалізуються на: зброї, наркотиках; убивствах на замовлення; крадіжках, викраденнях транспортних засобів, грабежах, розбоях; викраденнях людей; вимаганнях і шахрайстві; розкраданні, створенні фіктивного підприємництва та інше (25 %);

- відсутність чіткої правової регламентації щодо діяльності особи в такій групі (20 %);

- відсутність сучасних наукових розробок, технічних засобів, інших передових технологій (20 %);

- відсутність чітких наукових методичних рекомендацій, що сприяли б використанню осіб, які дали згоду на виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої гру-

¹ М А Погорецький, Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні (2013) 1 *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* 270–277; М А Погорецький, Д Б Сергєєва, Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення (2014) 2 (33) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 137–141; В В Піддубний, Проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо подолання протидії розслідуванню злочинів економічної спрямованості (2018) 1 (22) *Прикарпатський юридичний вісник* 147.

² М В Шамота, Обґрунтування необхідності побудови початкового етапу розслідування вимагаль у формі тактичної операції (2015) 18 (2) *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція* 150.

³ М А Погорецький, Застосування провокації в ході негласних розслідувань: питання правомірності (2016) 1 *Вісник кримінального судочинства* 33–43.

⁴ А М Черняк, Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації у сфері міжнародного студентського обміну (2019) 4 *Вісник кримінального судочинства* 74.

пи чи злочинної організації, які сформовані на етнічній основі (18 %);

– відсутність гарантій на забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, після припинення винних до кримінальної відповідальності (17 %).

Як відзначає А. А. Венедіков, нині виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації є безпосереднім засобом виконання завдань і досягнення мети як ОРД, так і кримінального процесу. Його сутність, механізм практичної реалізації та зміст результатів у межах кожної з названих діяльнісних систем є однаковими. Юридична форма оперативного впровадження буде різною залежно від сфери застосування: в ОРД – оперативно-розшуковий захід, у кримінальному процесі – негласна слідча (розшукова) дія. Залежно від юридичної форми виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, набуває різного статусу, що втілюється у визначенні законом різних суб'єктів ініціативи його застосування та санкціонування, різних наслідків невиконання доручень на його проведення¹.

А. М. Черняк з цього приводу обґрунтовано зазначає, що у межах виконання спеціального завдання, його виконавцю дозволено без попередніх узгоджень та одержання будь-яких дозволів: використовувати документи, що зашифровують його особу та майно, яке перебуває у його користуванні; проводити оперативне опитування, оперативний огляд публічно доступних місць, оперативний огляд публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, предметів, речей, документів з дозволу їх власників чи користувачів; проводи-

ти негласне фотографування, відеозапис і звукозапис².

Також опитуванням слідчих НП України встановлено, що планування проведення такої негласної (слідчої) розшукової дії, як виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, які сформовані на етнічній основі, починається з підбору особи з оточення учасника етнічного угруповання, або особи, яка близька до того оточення, вивчення її психологічних якостей та особистих характеристик, професійної придатності, фізичної придатності. Таку позицію підтримало 100 % опитаних.

Окрім вказаного вище, необхідно враховувати можливості кандидата, орієнтування такою особою у сфері, в якій діють організовані етнічні угруповання (зброя, наркотики, транспортні засоби, коштовні каміння, знання у сфері новітніх технологій, економічні знання тощо), якщо таких навичок немає, то постає питання щодо доцільності такого співробітництва.

Для кожного з наведених різновидів злочинних формувань будуть притаманні власні особливості організації і тактики виконання спеціального завдання. Вони полягають у визначенні конкретного ланцюга злочинного формування, який є найбільш придатним для впровадження та ефективним з погляду одержання необхідної інформації; у визначенні найбільш вигідного виду впровадження (одиначне, групове, комбіноване); у врахуванні злочинної спеціалізації конкретного формування; його складу (етнічного, вікового, кількісного тощо) та структури; географічних характеристик (транснаціональні, внутрішньодержавні)³.

¹ А А Венедіков, Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному процесі (2014) 2 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 74–77.

² А М Черняк, Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації у сфері міжнародного студентського обміну (2019) 4 *Вісник кримінального судочинства* 73–74.

³ А М Черняк, Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації у сфері міжнародного студентського обміну (2019) 4 *Вісник кримінального судочинства* 73–74.

Отже, виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України) здійснюється з метою отримання важливої для слідства інформації про структуру організованої групи чи злочинної організації, які сформовані на етнічній основі, місцезнаходження та особистості її керівної ланки, способи, засоби та методи злочинної діяльності, а також відомостей про готування злочинів. Таке проникнення здійснюється під легендою прикриття, зокрема з імітацією протиправних дій, необхідних для встановлення довіри з боку його організаторів та учасників. При цьому важливо чітко визначити прийнятні межі «злочинної» поведінки цієї особи та ступінь ризику відповідних негативних наслідків, які він може допустити¹.

Висновки. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації у системі дієвих оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на нейтралізацію чинників, які зумовлюють організовану злочинність, недопущення подальшого контролю з боку організованих груп і злочинних організацій лівової частки тіньового капіталу, протиправної діяльності, пов'язаної з розкраданням бюджетних коштів, легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, організацією наркобізнесу, нелегальною міграцією, є одним із найефективніших заходів, який водночас потребує вдосконалення, з урахуванням відповідності сучасним реаліям і тенденціям розвитку суспільства та держави².

Аналіз проблемних аспектів проведення негласних слідчих (розшукових) дій органами Національної поліції України під час розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, засвідчує необхідність внесення змін до гл. 21 КПК України, що стосується правової регламентації їх проведення та безпосередньої реалізації відомостей, отриманих у ході їх проведення як доказів у судовому провадженні. Насамперед варто наголосити на окремих проблемах, які виникають під час розслідування злочинів, що вчинені організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, зокрема в частині проведення негласних слідчих розшукових дій. Так, низка таких негласних слідчих (розшукових) дій передбачає отримання доказової інформації у вигляді аудіо-, відеозапису (розмов, змісту телефонних розмов), письмового тексту (листи, різні документи), повідомлення будь-якого виду, що відображають доказову інформацію. Проте в ході їх проведення потрібно враховувати такий проблемний чинник, як «мовний бар'єр», який проявляється в тому, що учасники організованих груп і злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, в більшості випадків здійснюють переписки та спілкуються рідною мовою (іноді певна мова має низку діалектів), так як українською вони здебільшого не володіють або вивчили лише декілька речень, що, наотмість, призводить до того, що оперативні та слідчі працівники не розуміють сутності отриманої інформації, що унеможливає фіксацію подальших злочинних дій та проведення інших негласних слідчих (розшукових) дій.

¹ Розслідування терористичних актів: навч. посібник / М А Погорецький, Д Б Сергеева, О Ю Татаров, (Київ, Дакор, 2014) 160; Розслідування масових заворушень: навч. посібник / М А Погорецький, Д Б Сергеева, О Ю Татаров та ін.; за ред. М А Погорецького (Київ, Дакор, 2014) 140; В Ю Попов, Методика розслідування терористичного акту (дис. ... доктора філософії: спец.: 081 – Право. Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2021) 182.

² І М Калабашкін, Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації як захід боротьби з організованою злочинністю: законодавчі та організаційно-правові аспекти. Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти: зб. наук. праць, матеріали конф. (семінарів, круглих столів) (2014) 139.

Оскільки вказані негласні слідчі (розшукові) дії проводяться на етапі готування до вчинення злочинів чи безпосередньо під час їх вчинення, та, відповідно, працівник правоохоронного органу, який проводить НС(Р)Д чи комплекс НС(Р)Д, не володіє мовою етнічного злочинного угруповання, всі відомості, отримані в ході його проведення, не можуть бути використані в процесі досудового розслідування. Проблема також полягає в тому, що залучення перекладача на вказаному етапі не передбачено КПК України.

Постає питання про достовірність інформації, отриманої оперативним працівником за результатами проведеної

НСРД, і головне питання – чи будуть такі докази в майбутньому законними, допустимими та достатніми.

З огляду на це, пропонуємо внести відповідні зміни до КПК України щодо регламентації можливості залучення перекладача під час проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій з обов'язковим роз'ясненням, що стосується дотримання режиму таємності та інших інструкцій.

Усі НС(Р)Д направлені на отримання інформації щодо вчинення злочину та встановлення вини особи, яка є учасником етнічного злочинного угруповання. І для досягнення результату такі дії потрібно проводити в комплексі.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Instruktsiia z orhanizatsii vzaïemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politzii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyïavlenni ta rozsliduvanni: [Instructions on the organization of interaction of pre-trial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention, detection and investigation of criminal offenses] Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 07.07.2017 № 575 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

2. Orlean A M ta inshi, *Navchalnyi posibnyk dlia suddiv z pytan sudovoho provadzhennia u kryminalnykh spravakh shchodo torhivli liudmy z metoiu ekspluatatsii pratsi* [Training manual for judges on issues of judicial proceedings in criminal cases regarding human trafficking for the purpose of labor exploitation] (Feniks 2014) [in Ukrainian].

3. Pohoretskyi M A, *Funktsionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diïalnosti u kryminalnomu protsesi* [Functional assignment of investigative activity in the criminal process: monograph] (Arsis, LTD, 2007) [in Ukrainian].

4. *Rozsliduvannia terorystychnykh aktiv* [Investigation of terrorist acts] / Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Tatarov O Yu ta in.; za red. M A Pohoretskoho (K., Dakor, 2014) 160 [in Ukrainian].

5. *Rozsliduvannia masovykh zavorushen* [Investigation of Mass Riots] / Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Tatarov O Yu ta in. / za red. M A Pohoretskoho (Kyiv, Dakor, 2014) 140 [in Ukrainian].

6. Sevruck V H, *Protydiia zlochynam, shcho vchyniaïutsia orhanizovanymy hrupamy i zlochynnymy orhanizatsiïamy, yaki sformovani na etnichnii osnovi: teoriia ta praktyka* [Combating crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis: theory and practice] (Vydavnytstvo Liudmyla 2022) [in Ukrainian].

JOURNAL ARTICLES

7. Bystrytskyi B Yu, *Kryminalistychna kharakterystyka hrabezhev, uchynenykh nepovnolitnimy (osoba zlochyntsia)* [Forensic characteristics of robberies committed by minors (identity of the criminal)] (2013) 2 *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav* 251–258 [in Ukrainian].

8. Venediktov A A, *Vykonannia spetsialnogo zavdannia z rozkryttia zlochyntnoi diïalnosti orhanizovanoi hrupy chy zlochyntnoi orhanizatsii v operatyvno-rozshukovii diïalnosti ta kryminalnomu protsesi* [Execution of a special task to uncover the criminal activity of an organized group or criminal organization in investigative and investigative activities and criminal proceedings] (2014) 2 *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiïeu (teoriia i praktyka)* 74–77 [in Ukrainian].

9. Piddubnyi V V, Provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii shchodo podolannia proty dii rozsliduvanniu zlochnyiv ekonomichnoi spriamovanosti [Carrying out secret investigative (research) actions to overcome opposition to the investigation of crimes of economic orientation] (2018) 1 (22) 5 *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk* 147 [in Ukrainian].
10. Pohoretskyi M A, Orhanizovana zlochynnist v Ukraini: tendentsii rozvytku ta zakhody proty dii [Organized crime in Ukraine: development trends and countermeasures] (2007) 16 *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 99–110 [in Ukrainian].
11. Pohoretskyi M A, Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii: problemy provadzhennia ta vykorystannia rezul'tativ u dokazuvanni [Secret investigative (search) actions: problems of proceedings and use of results in evidence] (2013) 1 *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav* 270–277 [in Ukrainian].
12. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Nehlasni slidchi (rozshukovi) dii ta operatyvno-rozshukovi zakhody: poniattia, sutnist i spivvidnoshennia [Covert investigative (search) actions and operative-search measures: concept, essence and relationship] (2014) 2(33) *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)* 137–141 [in Ukrainian].
13. Pohoretskyi M A, Pochatok dosudovoho rozsliduvannia: okremi problemni pytannia [The beginning of the pre-trial investigation: certain problematic issues] (2015) 1 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 93–103 [in Ukrainian].
14. Cherniak A M, Vykonannia spetsialnoho zavdannia z rozkryttia zlochynnoi diialnosti orhanizovanoi hrupy chy zlochynnoi orhanizatsii u sferi mizhnarodnoho studentskoho obminu [Carrying out a special task to uncover the criminal activities of an organized group or criminal organization in the field of international student exchange] (2019) 4 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 74 [in Ukrainian].
15. Shamota M V, Obruntuvannia neobkhdnosti pobudovy pochatkovoho etapu rozsliduvannia vymahan u formi taktychnoi operatsii [Justification of the need to build the initial stage of extortion investigation in the form of a tactical operation] (2015) 182 *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurydsprudentsiia* 150 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

16. Kalabashkin I M, Vykonannia spetsialnoho zavdannia z poperedzhennia chy rozkryttia zlochynnoi diialnosti orhanizovanoi hrupy chy zlochynnoi orhanizatsii yak zakhid borotby z orhanizovanoi zlochynnistiu: zakonodavchi ta orhanizatsiino-pravovi aspekty [Implementation of a special task to prevent or reveal the criminal activity of an organized group or criminal organization as a measure to combat organized crime: legislative and organizational-legal aspects] *Stan dotrymanna prav liudyny v umovakh suchasnoti: teoretychni ta praktychni aspekty: zb. nauk. prats, materialy konf* [(Kyiv, 2014) [in Ukrainian].

DISSERTATIONS

17. Popov V Yu, Metodyka rozsliduvannia terorystychnoho aktu [Methodology of the investigation of a terrorist act] (dys. ... doktora filosofii: spets.: 081 – Pravo / Kharkiv. nats. un-t im. V.N. Karazina. Kharkiv, 2021) 182 [in Ukrainian].

Sevruk V. G.,

*Doctor in Law, Associate Professor,
Leading Researcher of the Department
for the Organization of Scientific Activity and
Protection of Intellectual Property Rights,
National Academy of Internal Affairs*

ORCID ID: 0000-0003-3444-9706

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.3-4/123-132>

CERTAIN PROBLEM ASPECTS ARISING DURING THE INVESTIGATION OF THE CRIMINAL ACTIVITIES OF ORGANIZED GROUPS AND CRIMINAL ORGANIZATIONS FORMED ON AN ETHNIC BASIS

Abstract. *The analysis of the researched scientific problems concerning the investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis, now*

necessitates further research of ethnic crime in Ukraine and the world in general. Formation by the Ukrainian state of a multi-vector mechanism of counteraction to organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis is impossible without understanding the essence of this problem, relevant legally established concepts and classification and separation of features of organized ethnic crime that are important for law enforcement and the main effective factor in such activities is to guarantee the security of citizens and the integrity of the state from criminal encroachments of organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis. It is stated that today among domestic scientists there are no comprehensive studies of organized groups and criminal organizations, which are formed on an ethnic basis. At the same time, such comprehensive studies are absent in European and American researchers. Although the latter have positive isolated changes in this area. The main attention and efforts of researchers are attracted to large-scale organized ethnic groups. It is noted that the importance of our scientific intelligence, first of all, is that in practice, law enforcement agencies engaged in combating organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis, had the opportunity to have an idea of this negative phenomenon. It is emphasized that the number of crimes committed by ethnic minorities in our country remains consistently significant. It is determined that such ethnic groups are formed on the basis of national and clan kinship, traditions and customs, they are characterized by specialization in certain types of crimes. It is shown that the investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations formed on an ethnic basis requires specific approaches that should take into account their national (ethnic) psychological characteristics. The author of the article identifies specific areas that should help solve the problem of improving the effectiveness of the investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations that are formed on an ethnic basis.

Key words: investigation, ethnic crime, organized groups that are formed on an ethnic basis, criminal organizations that are formed on an ethnic basis, investigative (search) actions.